

Semsey Balázs

Adalékok a vágtapolcai kastély 18. századi berendezésének utóéletéhez

Régi főúri kastélyokról értekezve kevés szó esik azok korabeli berendezéséről. Ennek szomorú, ám nyilvánvaló oka, hogy az eredeti enteriőrök nagy része elpusztult – szerencsésebbnek mondható esetben az egykor hozzájuk tartozó tárgyak szétszóródtak a műtárgypiacon, s ha utóbb valamely közgyűjteménybe kerültek is, egykori provenienciájuk visszavonhatatlanul feledésbe merült – a rájuk vonatkozó írott és képi források (beszámolók, inventáriumok, grafikák, archív fotók) pedig még a kiemelkedő műemlékek esetében is igen hiányosak. Ilyen körülmények között különleges jelentőséggel bír e hajdani műtárgy-együttesek minden fennmaradt és forrásokkal dokumentálható töredéke, amelyek között fontos helyet foglal el a vágtapolcai (Teplička nad Váhom, Szlovákia) kastély egykori berendezése. A magyarországi bútorművészettel és kastély-enteriőrökkel foglalkozó korábbi összefoglalások – mindenekelőtt Voit Pál munkái – visszatérően említik mint a hazai rokokó emlékek jellegzetes példáját.¹ Am annak ellenére, hogy a kastély helyiségeinek eredeti állapotát *in situ* készült archív fényképek dokumentálják és a berendezés egyes darabjai ma is fellelhetők, a tárgyak és a rájuk vonatkozó különféle dokumentumok oly sokfelé szóródtak szét, hogy a szerteágazó és olykor homályos proveniencia igencsak megnehezítette azok feldolgozását és tudományos értékelését; összefoglaló ismertetésükre és együttes elemzésükre mindeddig nem került sor.

A kastélyt báró Wesselényi István (1583–1627) építtette a 17. század elején, de az épület barokk átalakítása és berendezése már későbbi tulajdonosai, Johann Jacob Löwenburg (1670–1732), valamint sógora, Johann Friedrich Joseph Windischgrätz (1684–1738) és annak fia, Josef Karl Windischgrätz (1724–1790) nevéhez köthető.² A kastély ebben az időszakban élte fénykorát. Ezt követően az épület több mint egy évszázadon át gyakorlatilag lakatlanul állt, végül többszöri tulajdonosváltást követően Elek Pálnak, a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság igazgatójának birtokába jutott, aki mind az épületet, mind az ott található ingóságokat értékesíteni szándékozott. A kastély ennek kapcsán került 1911-ben – állampolgári kezdeményezésre – a Műemlékek Országos Bizottságának látókörébe. A MOB részéről Éber László utazott a helyszínre tájékozódni, ahol fényképeket is készített (1. kép).³ Éber beszámolója nyomán a Bizottság szorgalmazta a kastély műemléki értékeinek megőrzését, de érdemi lépésekre végül nem került sor; az épületet átalakították, berendezését széthordták.⁴

¹ BÁRÁNYNÉ OBERSCHALL Magda: *Magyar bútorok*. Budapest, Officina, 1939. 20–21; VOIT Pál: *Régi magyar otthonok*. Budapest, 1943. 204, 206, 219–221 (képek), 250; Uő: *A barokk Magyarországon*. Budapest, Corvina–Helikon, 1970. 69; illetve a *Régi magyar otthonok* átdolgozott (illusztrációs anyagában némileg eltérő) 2. kiadása: VOIT 1993². i. m. 232–233, 276.

² Az épületről lásd *Súpis pamiatok na Slovensku*. III. Ed. Alžbeta GÜNTHEROVÁ. Bratislava, 1969. 277; Štefan PISOŇ: *Hrady, zámky a kaštiele na Slovensku*. Bratislava, 1977. 317–318; legutóbb BARDOLY István: Sótiszt a kastélyban. Adalékok a vágtapolcai kastély történetéhez. In: *Kastélyok évszázadai, évszázadok kastélyai. Tanulmányok a 80 éves Koppány Tibor tiszteletére*. Szerk. FELD István–SOMORJAY Sélysette, Budapest, Castrum Bene Egyesület–Historiaantik Könyvesház Kiadó, 2008. 297–310.

³ Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ (a továbbiakban: Forster Központ), Fotótár, nltsz. N009.904–919.

⁴ BARDOLY 2008. i. m. 300–302. A kastély eredeti berendezéséről mindeddig nem került elő inventárium, amelynek adatait összevethetnénk a fényképeken látható állapottal, illetve a fennmaradt műtárgyakkal.

Divald Kornél több közleményében is megerősített – ám feltehetően téves – értesülése szerint a kastély berendezése javarészt a budapesti Iparművészeti Múzeumba került.⁵ Valójában a múzeum gyűjteménye csak igen kevés Vágtapolcáról származó tárgyat őriz. Ugyanis mire Radisics Jenő főigazgató 1912 nyarán felvette a kapcsolatot a kastély ügyeit intéző zsolnai ügyvéddel, Gyuriss Emillel, a műtárgyak jelen-

1. kép. A vágtapolcai kastély egyik első emeleti terme.
Éber László fényképe, 1911. Forster Központ, Fotótár, N009.915

2. kép. Rokokó cserépkályha a vágtapolcai kastélyból.
Éber László fényképe, 1911.
Forster Központ, Fotótár, N009.914

rékályhát, egy zöld-arany festésű, virágmotívumokkal díszített vászontapétát és két lambériatördéket tudott megszerezni.⁷ A tárgyak az év augusztusában rendben meg is érkeztek a múzeumba, vételárukat kifizették.⁸

Az Iparművészeti Múzeumba jutott tárgyak közül – részben a későbbi következtelen újrael tározások, részben a gyűjtemények hányatott sorsa miatt – ma csupán két cserépkályha azonosítható. Mindkettő a nagytétényi kastély termeiben áll, ám eredetük a nyilvántartási kartonokon csak feltételesen vagy egyáltalán nem szerepel.

Egyikük az emeleti díszterem melletti, jelenleg a látogatók elől lezárt helyiségben felállított fehér ónmázás, pilaszterekkel és volutás párkánnyal tagolt kályha, amelynek keskeny felső részét folyondárként tekeredő rózsás indadisz fonja körbe.⁹ Ismételt beletározására a kastély-

tős részét már eladták.⁶ A még hozzáférhető tárgyakból a múzeum végül öt cse-

⁵ DIVALD Kornél: A bogoszlói kápolna. *Művészet*, 12. 1913. 64; Uő: Ismeretlen képek a XVII–XIX. századból Trencsén vármegyében. *Művészet*, 12. 1913. 78; Uő: *Felvidéki séták*. Budapest, 1925. 208; valamint A „szentek fuvarosa”. *Divald Kornél felső-magyarországi topográfija és fényképei 1900–1919*. Szerk. BARDOLY István. Budapest, 1999. 412. Divald nyomán hasonlóképpen említi: BARDOLY 2008. i. m. 302.

⁶ Az 1912. júniusi levélváltást lásd Iparművészeti Múzeum (a továbbiakban: IM) Adattár 359/1912 és 371/1912.

⁷ IM Adattár 404/1912 (Gyuriss Emil levele a megvásárolni szándékozott műtárgyak jegyzékével, Zsolna, 1912. július 9.).

⁸ IM Adattár 513/1912.

⁹ Ltsz. 69.34.1. Lásd még CSEREY Éva: 18–19. századi kályhák a Nagytétényi Kastélymúzeum termeiben. *Ars Hungarica*, 34. 2006. 181.

ban történt felállításakor kerülhetett sor, provenienciáját ismeretlen eredetű raktári anyagként határozták meg, ám egyértelműen azonos a Radisics Jenőnek írt levelében Gyuriss Emil által „amorettes kályhaként” említett tárggyal, amelyet 1912-ben mint 18. századi fehér mázas fajanszkályhát egyszer már leltárba vettek.¹⁰ Éber László, utóbb Voit Pál könyvében is publikált fotóján még jól látható a kályha legmarkánsabb díszítőeleme, a koronázó dísz indáin ülő putófigura, amely jelenleg hiányzik és a múzeumi nyilvántartás adatai szerint már 1967-ben sem volt meg (2. kép).¹¹ A másik kályha a kastély dunai szárnyának emeletén, a kiállítás XV. termében áll.¹² Felépítésében hasonló az előzőhöz, ám kivitelében annál díszesebb; szintén fehér ónmázzal bevont, de plasztikus ornamenteit aranyozás borítja, ívelten csavarodó felső része felfordított bőségszarura emlékeztet (3. kép).¹³ Több alkalommal is újraleltározták, de eredetét nem tartották nyilván, ezért vágtagolcai eredetét a múzeumi leltárkönyv VII. kötetében csak egy bizonytalan széljegyzet említi.

Három további cserépkályhát, noha bekerültek a múzeumba, beérkezésüket követően nem vettek leltárba, és utólag sem sikerült azokat azonosítani. Közöttük lehetett az a hengeres testű, girlandokkal díszített kályha, amelynek felső része hatalmas urnát formázott, és amelyet szintén Éber László fényképéről ismerünk.¹⁴ Jelenleg sem a kályhák, sem a leltárkönyvben szereplő lambériatöredékek és a tapéta nem lelhetők fel az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiben.

Ami a korábban már eladott berendezési tárgyakat illeti, azok egy részét a Trencsényi Múzeum régiségtára szerezte meg.¹⁵ A *Vasárnapi Ujság* gyakorú tudósítása illusztrációjaként közölt fényképen látható is egy fehér mázas rokokó cserépkályha és néhány egyéb bútor, amelyek a vágtagolcai kastélyból származnak.¹⁶ Ám a nem sokkal korábban alapított Trencsényi Múzeum akkoriban még egy régi polgárházban működött. Az elkövetkező években az intézményt és gyűjteményeit többször költöztették, végül 1940-ben foglalhatta el jelenlegi helyét az egykori vármegyeháza épületében, időközben azonban a gyűjtemény számos darabja elveszett – sajnos a vágtagolcai kastélyból származó, említett berendezési tárgyak is.¹⁷

3. kép. Vágtagolcáról származó kályha a nagytényi kastélyban. Fotó: Áment Gellért, 2013

¹⁰ Eredeti, ún. „A” leltárkönyvi száma: 16842.

¹¹ Forster Központ Fotótár, N009.914. Közölve: VOIT 1993². i. m. 221. (211. kép).

¹² Ltsz. 53.2649.1. (korábban: 16221; az „A” leltárkönyvben: 16848).

¹³ CSEREY 2006. i. m. 181.

¹⁴ Forster Központ Fotótár, N009.910. Közölve: BARDOLY 2008. i. m. 302. (5. kép). Tökéletesen illik rá Gyuriss Emil meghatározása: „nagyurnás kályha (belülről fűlő)”. IM Adattár 404/1912 (lásd a 6. jegyzetet). A Bardoly által idézett egykorú forrás – Földy-Doby István beszámolója – szerint a kastélyban csak egyetlen „belülről fűlő”, tehát az adott helyiség felől fűthető kályha volt: BARDOLY 2008. i. m. 309.

¹⁵ A „szentek fuvarosa” 1999. i. m. 410.

¹⁶ PAÁL Jób: Trencsény vármegye műemlékei és a trencsényi múzeum. *Vasárnapi Ujság*, 60. 1913. december 14. 994.

¹⁷ Trenčianske múzeum. Trenčín, Szlovákia. Katarína Babicová múzeumi igazgató asszony szíves tájékoztatása szerint jelenleg sem az archív fényképen látható tárgyak, sem más, esetlegesen Vágtagolcáról származó bútorok nem találhatók a múzeum gyűjteményében, azok sorsa ismeretlen.

4. kép. A vágtapolcai kastély könyvtára.
Éber László fényképe, 1911. Forster Központ, Fotótár,
N009.913

A kastély berendezésének egyéb darabjai Gyuriss Emil korábban idézett leveleiben név szerint nem említett magángyűjtők tulajdonába jutottak. Ezek egyike volt dr. Balassa Istvánné, akit a műgyűjtés-történet elsősorban tekintélyes hímezéskollekciója révén tart számon, de változatos műfajú tárgyakból összeállított gyűjteményének egykori karakterét leginkább a történeti enteriőrök határozták meg.¹⁸ Soproni házának szobáit igyekezett korban és stílusban összeillő műtárgyakkal berendezni, a késő reneszánsz, barokk és rokokó bútorok mellé hasonló kerámiák, textilek, képek és faragványok kerültek.¹⁹ A gyűjtemény egy részét 1918-ban az Ernst Múzeumban bocsátották árverésre. Az aukciós katalógusban két teljes szobabelső is szerepel, amelyek a vágtapolcai kastélyból származnak: egy rokokó szoba, fehér-arany festésű falburkoló lapokkal, ajtószárnyakkal és ablakbélésekkel, valamint egy könyvtárszoba, szintén rokokó stílusban, falakat elborító, almazöldre festett és aranyozással díszített magas szekrényekkel, utóbbihoz tartozott még egy díszes fajanszkályha is.²⁰ Az említett szobák az aukción nem találtak gazdára, ám a könyvtárberendezés idővel a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményébe került.

Varjú Elemér, a Régiségtár vezetője 1926-ban kezdeményezte a múzeumban akkor már egy évtizede letétként őrzött könyvtárszoba megvásárlását.²¹ Erre a következő évben került sor, és ezzel egyidejűleg a Nemzeti Múzeum megszerezte a könyvtárberendezéssel összetartozónak vélt holicí fajanszkályhát is, amelyet Balassáné korábban az Iparművészeti Múzeumban helyezett letétbe.²² Annak ellenére, hogy Hóman Bálint egykorú beszámolója szerint a kályhát „mint emblémái mutatják, a könyvtárszoba számára készítették”, a fajanszkályha és a faberendezés sorsa ezen a ponton ismét szétvált.²³ Előbbi a múzeum 18. századi emlékeket bemutató termébe került,

¹⁸ Ács Lipót: A műgyűjtésről. *Magyar Iparművészet*, 17. 1914. 169; CSATKAI Endre: *A soproni műgyűjtés története*. Budapest, Múzeumok Központi Propaganda Irodája, 1958. 17; ill. HORVÁTH Hilda: *Iparművészeti kincsek Magyarországon. Tisztelet az adományozónak!* Budapest, Athenaeum, 2000. 34.

¹⁹ A gyűjtemény elhelyezése – ha szerényebb keretek között is – annak a metódusnak felelt meg, amelyet az angolszász terminológia a *period room* kifejezéssel illet, s amely törekvés épp ebben az időszakban kezdett teret nyerni a magyarországi közgyűjteményekben is, ám a kiállításrendezési gyakorlatban csak néhány évvel később mutatkozott meg – elsőként a Nemzeti Múzeumban. Lásd VARJÚ Elemér: A Régiségtár gótikus szobája. *Közlemények a Nemzeti Múzeum Érem- és Régiség-tárból*, 1. 1916. 20–22.

²⁰ *Az Ernst Múzeum Aukciói VII. Dr. Balassa Istvánné urnő gyűjteménye*. Budapest, 1918. 11. (111. és 112. tételek).

²¹ Varjú Elemér levele Scitovszky Tiborné részére, 1926. április 15. Magyar Nemzeti Múzeum Irattára (a továbbiakban: MNMI), MNM Érem- és Régiségtára 127/1926. (Bár a levélváltás a gazdasági nehézségekre hivatkozva még az adománygyűjtés sikeretelenségéről számol be, a könyvtárat végül mégis sikerült megszerezni, de ennek részleteiről az Irattárban nem maradt fenn dokumentum.) A letétbe helyezés szándékát már Ács Lipót korábbi cikke is említette: Ács 1914. i. m. 169.

²² Varjú Elemér levele Végh Gyula részére, 1927. július 4. MNMI, MNM Történeti Osztálya 172/1927.

²³ HÓMAN Bálint: *A Magyar Nemzeti Múzeum öt éve. Jelentés az intézet 1924–1928. évi állapotáról és működéséről*. Budapest, 1929. 84.

ám a kiállítási vezetők nem tettek említést a kályha és a könyvtárszoba esetleges összetartozásáról, az 1933-ban megjelent német nyelvű vezetőben pedig már vágtapolcai eredete sem szerepelt.²⁴ Sajnos a kályha későbbi sorsa ismeretlen, jelenleg nem lelhető fel sem a Nemzeti Múzeum, sem az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében – a nehezen követhető intézményátszervezések és egyéb viharos történelmi események közepette nyoma veszett. Így az sem állapítható meg, hogy egyáltalán azonos lehetett-e azzal a cserépkályhával, amely Éber László 1911-ben készített fényképén még az egyik könyvszekrény mellett látható (4. kép).²⁵ Megszerzését követően a teljes könyvtárberendezést a Nemzeti Múzeumban hely hiányában sokáig nem tudták felállítani, két üvegezett szekrényt azonban a Díszteremben helyeztek el, ahol fegyverek és egyéb műtárgyak bemutatására szolgáltak.²⁶ A későbbiekben a könyvtár – mint a gyűjtemény egyetlen teljesnek mondható szobaberendezése – a múzeum időről időre átrendezett különböző termeiben volt felállítva, és a jelenlegi állandó kiállításon is látható.²⁷ A szekrények feltételezhető eredeti elrendezését azonban – részben a vonatkozó források hiányában – meg sem kísérelték rekonstruálni, az installáció módja a mindenkori kiállítóter építészeti adottságaihoz igazodik.

A Vágtapolcáról származó másik rokokó szoba a mai napig Balassa Istvánné egykori soproni házában található, másodlagos elhelyezésben beépítve – a hajdani műgyűjtemény néhány más megmaradt darabjával együtt. A ház a legutóbbi időig a család tulajdonában volt, a beépített tárgyak műemléki védetség alatt állnak, de a kutatók előtt korábban nem voltak ismeretek.²⁸ Az archív fotókon is felismerhető, jellegzetes fehér-arany festésű, faragott díszburkolat a ház első emeleti előterének falait borítja. Mivel a helyiség nyilvánvalóan kisebb, mint a vágtapolcai kastély eredeti termei, a rendelkezés-

5. kép. Rokokó falburkolat a vágtapolcai kastélyból, Sopron, magángyűjtemény.
Fotó: Semsey Balázs, 2011

²⁴ VARJÚ Elemér: *Vezető a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Osztálya kiállított gyűjteményében*. Budapest, 1929. 65; Uő: *Führer durch die Schausammlung der historischen Abteilung des Ungarischen Nationalmuseums*. Budapest, 1933. 41.

²⁵ Forster Központ, Fotótár, N009.913.

²⁶ VARJÚ 1929. i. m. 86.

²⁷ DÉVÉNYI Józsefné: *A Történelmi Múzeum XVIII. századi bútorai*. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum–Történelmi Múzeum, 1960. 14; *A Magyar Nemzeti Múzeum történelmi kiállításának vezetője. 3. A török háborúk végétől a Millenniumig. A XVIII–XIX. század története*. Szerk. KÖRMÖCZI Katalin. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 1996. 30, 33. A könyvtárberendezés leltári száma 1927.120, a különféle méretű szekrényekkel, a hozzá tartozó ablakfülkével és ajtószárnyakkal együtt összesen 16 darabból áll. A Nemzeti Múzeumban folytatott kutatásaimhoz nyújtott segítségükért Radnóti Klárának és Ridovics Annának tartozom köszönettel.

²⁸ A műtárgyakat a védetségük felülvizsgálatára indított KÖH-eljárás keretében ismertem meg, amely a jelen tanulmány előzményeként folytatott kutatás voltaképpen kiindulópontja volt. A kutatásban Opra Zsuzsanna, a KÖH munkatársa és Kertész Noémi, Balassa Istvánné kezei leszármazottja voltak a segítségemre.

re álló elemeket igyekeztek hozzáigazítani a szoba méreteihez és arányaihoz, helyenként csonkolva, illetve elforgatva, hogy valamennyi falfelületet a padlótól a mennyezetig befedjék (5. kép). Ugyanebben a helyiségben a falburkolat mellé beépítettek egy kék-fehér csempékkel burkolt kandallót is, amely bizonyosan nem Vágtapolcáról származik. A kandalló – a falburkolattól függetlenül, önálló tételként – szintén szerepelt az

6. kép. Festett vászontapéták a vágtapolcai kastélyból, Sopron, magángyűjtemény.
Fotó: Semsey Balázs, 2011

1918-as aukciós katalógusban, ahol 17–18. századi nürnbergi munkaként határozták meg.²⁹ A faragott burkolatot – elsősorban a lépcsőfeljáró melletti ívelt falszakaszon – keretbe foglalt, festett vászontapéták egészítik ki (6. kép). Sok más főúri rezidenciához hasonlóan valaha a vágtapolcai kastély termeit is változatos mintájú tapéták díszítették.³⁰ Ezek közül azonban alighanem csak a soproni gyűjteményben őrzött töredékek maradtak fenn, hasonló emlékek hazai közgyűjteményekben nem lelhetőek fel.

A könyvtár, amely a kastély egykori berendezésének darabjai közül egyedül volt széles körben ismert, a témával foglalkozó szakirodalom kiemelt helyen említette.³¹ Voit Pál a kastély berendezését – szembeállítva az osztrák arisztokráciához köthető emlékekkel – a helyi stílust képviselő, magyar „úri rokokó” jellegzetes emlékek tekintette, amely a „virágos reneszánsz” továbbélő hatásaként: színes.³²

Ha Voit narratíváját összevetjük a történelmi tényekkel, szembeötlő ellentmondásokkal találkozunk. Az építetők személye – politikai és kulturális kapcsolataik révén egyaránt – elsősorban a bécsi udvarhoz köthető.³³ Johann Jacob Löwenburg gróf, udvari kamarai tanácsos, utóbb Békés megye főispánja a hazai művészettörténet számára leginkább a soproni Szentháromság-oszlop állíttatójaként ismert, amelynek talapzatán hitvesével és donátortársával, Thököly Katalinnal (1655–1701) együtt az ő egész alakos fara-

²⁹ Az Ernst Múzeum Aukciói VII. 1918. i. m. 21. (202. tétel).

³⁰ Forster Központ Fotótár, N009.917–918. Közölve: Voit 1943. i. m. 221.

³¹ Bárányné Oberschall Magda, aki Vágtapolcát tévesen a Thurzó családhoz kötötte, a hazai emlékek közül a legszebb festett berendezésnek tartotta. BÁRÁNYNÉ 1939. i. m. 20.

³² Voit 1943. i. m. 204, 206; Voit 1970. i. m. 69; Voit 1993². i. m. 232–233.

³³ A Vágtapolcát is birtokló Löwenburg gróf alapította végrendeletében a róla elnevezett bécsi konviktust, amely más nemesi iskolákkal egyetemben az ifjúság császárhű neveltetéséről volt hivatott gondoskodni. KÖKÉNYESI Zsolt: „A nemesi ifjak minden szükséges tudományra és exercitiumra neveltessenek” – Mária Terézia uralkodói imázsa a bécsi nemesi iskolák tükrében. In: *Helytállás. Tanulmányok a XII. Eötvös Konferencia történelmi üléséről*. Szerk. LÁSZLÓ Gábor–TORONYI Alexandra. Budapest, Eötvös Collegium Történész Műhely, 2012. 299.

gott portréját is elhelyezték.³⁴ Házasságuk azonban nem tartott sokáig, Thököly Katalin, akinek Löwenburg a harmadik férje volt, nem sokkal a soproni emlékmű felállítása előtt meghalt. Özvegyen maradt férje újból megnősült, második felesége Maria Elizabeth Windischgrätz grófnő lett. A vágtapolcai kastélyt, amely Wesselényi István közvetlen leszármazottainak halálát követően az udvarra szállt, néhány évvel korábban, 1698-ban szerezte meg Löwenburg. Az új tulajdonos jelentős átépítésbe fogott, amelyet később sógora, a kastélyt öröklő Johann Friedrich Joseph, majd annak fia, Josef Karl Windischgrätz folytatott.³⁵ A kastély berendezéséből megmaradt emlékek jelentős része már az utóbbi megrendelésére készülhetett az 1770-es években.³⁶ Vágtapolca kapcsán jellegzetes magyar stílusról beszélni már csak azért sem indokolt, mert a festett bútor, ha nem is volt olyan gyakori, korántsem tekinthető hazai sajátosságnak.³⁷ A jelenleg Nagytétényben felállított, aranyozott cserépkályha legközelebbi analógiáját pedig Cserey Éva a schönbrunni kastély egyik Mária Terézia-korabeli kályhájában fedezte fel.³⁸

A vágtapolcai berendezés fennmaradt emlékei számos további, megválaszolásra váró kérdést vetnek fel – ilyen például a könyvszekrények oromzatát díszítő, ovális keretbe foglalt, faragott és aranyozott portrék azonosítása, illetve azok lehetséges előképének meghatározása. De ismételtén és elkerülhetetlenül le kell vonnunk azt a – sajnos korántsem új keletű – tanulságot, hogy a történelem viszontagságai mellett a műtárgyak sorsának alakulásáért olykor nem csekély felelősség terheli a megőrzésükre hivatott intézményeket is.

³⁴ CSATKAI Endre: A soproni szobrászat. *Magyar Művészet*, 4. 1928. 530; *Sopron és környéke műemlékei*. Szerk. DERCSÉNYI Dezső. Budapest, Akadémiai, 1953 (Magyarország műemléki topográfiája II. Győr-Sopron megye műemlékei, I). 160–161. (CSATKAI Endre)

³⁵ Földy-Doby István nyomán BARDOLY 2008. i. m. 298, 307–308.

³⁶ Körmöczi Katalin legújabban – a megrendelők személyét egyáltalán nem említve – a könyvtárberendezést már némileg óvatosabban német tervek alapján kivitelezett magyar munkaként határozta meg. KÖRMÖCZI Katalin: A Bútorgyűjtemény. In: *A 200 éves Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményei*. Szerk. PINTÉR János. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 2002. 364.

³⁷ Uwe DOBLER: *Barockmöbel. Bürgerliche Möbel aus zwei Jahrhunderten*. Augsburg, Battenberg Verlag, 1992. 48–49.

³⁸ Rosemarie FRANZ: *Der Kachelofen. Entstehung und kunstgeschichtliche Entwicklung vom Mittelalter bis zum Ausgang des Klassizismus*. Graz, Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1969. 147. és Abb. 517; CSEREY 2006. i. m. 181.